

Eleverna skapar en språklig verktygslåda

Intervju med Susan Nieland | Text Anna Hjorth | Foto Juliana Wiklund

Vi möts i Uppsala, där hon delar sin arbetstid mellan att undervisa, skriva läroböcker och hålla fortbildning för engelsklärare på universitetet. Men sitt intresse för, och erfarenhet av, språkundervisning har hon burit med sig ända från England. I flera år arbetade hon som så kallad literacy consultant i Sussex.

– Det är svårt att lära barn språk. Det är inte lika konkret som till exempel matte. Därför införde man ett system med literacy consultants i Storbritannien – Vi höll workshops med lärare och de fick lära sig att arbeta med genrepedagogik som metod. Det gjorde väldigt stor skillnad, man kunde se resultat efter bara sex veckor, berättar Susan Nieland.

Kort om Susan

NAMN Susan Nieland
BOR I Uppsala.

UPPVUXEN I London.

YRKE Literacy Consultant i England. Lärare i engelska i Sverige.

ARBETSPÅSATS Glutens Montessoriskola i Uppsala.

GILLAR Att umgås med familj och vänner, att se unga människor utvecklas och nå sin fulla potential, att ta fram material som lärare kan använda i klassrummet.

HAR SKRIVIT Zick Zack Skrivrummet och Zick Zack för år 1–3.

Genrepedagogik handlar om att lära elever att förstå att orden och språket har ett syfte – på så sätt stärker de sin förmåga att läsa och skriva i alla ämnen i skolan. Susan Nieland har arbetat med metoden i 20 år och är fortfarande entusiastisk.

☞ ? Kan du förklara vad genrepedagogik är?

– Det är en metod som grundar sig i tanken om att språket alltid har ett syfte i en text. Genom att hitta syftet i olika texter som jag läser eller skriver lär jag mig att förstå och identifiera ett mönster. Alla olika genrer har olika karaktär och där har språket ett syfte i sig självt. Det kan man göra genom att arbeta väldigt strukturerat med olika typer av texter, med den så kallade cirkelmodellen.

– Modellen går väldigt förenklat ut på att bryta ner språket i en text i dess beståndsdelar för att förstå vad som utmärker en viss genre. Man går igenom texten steg för steg. När eleverna förstått syftet och identifierat det specifika språket så kan de arbeta vidare och själva konstruera en text i den genren. Det blir väldigt konkret. Jag tycker man kan säga att det är lite som att bygga med lego, säger Susan Nieland.

☞ ? Kan du ge något exempel?

– Ja, om man ska göra det enkelt så kan man till exempel ta en annons ur en tidning. Annonser är ju en genre med ett väldigt speciellt språk. De innehåller till exempel ofta alliterationer och imperativ och har en layout som tydligt talar om att det är en annons. Eleverna, även ganska små barn, bygger en egen verktygslåda och förstår att det är skillnad på hur man använder språket i olika typer av genrer. De lär sig att kombinera och variera sitt språk.

– Det gäller att komma ihåg att alla genrer har sitt eget språk. Idag är det många som är oroad över att barnen kanske inte kommer kunna skriva ordentligt, eftersom de skickar sms hela tiden. Där används ju mycket förkortningar och ofullständiga meningar till exempel. Men sms-språket är också en egen genre. Det blir väldigt konkret för eleverna och de kan relatera till sin egen verklighet. De förstår att det är ett speciellt sätt att uttrycka sig som inte fungerar i andra typer av texter.

” Jag tycker man kan säga att det är lite som att bygga med lego.

☞ ? På vilket sätt gör det skillnad att arbeta med genrepedagogik?

– Genrepedagogiken blir ett verktyg där eleverna lär sig språket samtidigt som de lär sig ett annat ämne. Idag ingår det mycket läsning och skrivande i alla ämnen i skolan, exempelvis i NO och SO. Då är det här en modell som fungerar och som utvecklar barnens färdigheter och förmåga att använda språket. De får en egen verktygslåda för olika genrer och typer av texter. Och de kan sätta ord på hur de har använt språket. Jag hörde till exempel elever i sexan fråga varandra om de använt retoriska frågor, efter ett prov där de skulle skriva en argumenterande text!

– Mitt stora intresse för genrepedagogik beror på att jag har sett hur bra den fungerar, och vilka framsteg elever kan göra på förhållandevis kort tid. Det är intressant att se hur det kan stärka dem i alla ämnen. Och språket behöver vi ju inte bara i skolan, utan i alla delar av livet.

– Det är också en metod som fungerar mycket bra för elever med svenska som andraspråk.

☞ ? Hur fungerar genrepedagogiken tillsammans med LGR11?

– Väldigt bra. I läroplanen är språket centralt i alla ämnen, att kunna läsa, skriva, tala och lyssna. Och det är precis vad den här metoden går ut på. Men det kan ta tid att komma förbi föreställningen att språket bara hör till svenskämnet. Det måste bli en uppgift för hela skolan, och vi borde samarbeta mer över ämnesgränserna.

– Genrepedagogiken och vårt läromedel Zick Zack är också starkt kopplade till det centrala innehållet i svenskämnet, så som det beskrivs i läroplanen. Alla genrer i svenska och svenska som andraspråk finns med och utforskas i sitt sammanhang i boken.

☞ ? Är det en svår metod att arbeta med?

– Det kan upplevas som att den tar tid, för det är komplext. Många lärare är rädda att det ska ta för mycket tid eftersom de redan är pressade. Men då tänker jag att om de bara kunde följa ett enda barn genom skolan och få se vilken skillnad det faktiskt gör, så skulle de också vilja arbeta med genrepedagogik!

– Nej, men lärare behöver också få möjlighet till fortbildning i metoden. Det räcker inte att läsa en artikel eller klicka på en länk på Skolverkets hemsida. Jag hoppas också att Zick Zack med lärarhandledningen ska vara till hjälp och stöd. Den är konkret och strukturerad och guidar läraren i metoden.

– Det behöver inte vara så svårt eller stort. Det går jättebra att prova i liten skala först. Som med annonsen jag nämnde tidigare, gör en undersökning och se vad ni upptäcker. Det ska vara roligt. Barnen kan få ta med sig egna saker till skolan – serietidningar eller broschyrer eller andra saker, där de kan träna på att läsa och se vad som är karaktäristiskt för olika genrer, säger Susan Nieland.

☞ ? Hur fungerar genrepedagogik med yngre barn, på lågstadiet?

– Det går jättebra att börja tidigt, med väldigt små barn. Till exempel arbeta med återberättande. Innan de har tränat blir det kanske mycket "Först gjorde vi det – och sen ... – och sen ... och sen". Det går också att ge dem fler språkliga verktyg, exempelvis genom att de får läsa beskrivande texter. När de sedan börjar skriva så kan de kombinera och variera språket. Nu kommer också Zick Zack för år 1–3 med skriv- och läsförståelse för de yngre barnen.

.....